

УДК 378 : [159.9.072.7 : 372.3]

ЦИБУЛЯК Наталя Юрївна

кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри прикладної психології та логопедії Бердянського державного педагогічного університету

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СПОСТЕРЕЖЛИВОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розкрито сутність і значення професійної спостережливості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів для педагогічної діяльності. Подано результати вивчення рівнів розвитку професійної спостережливості студентів III і IV курсів педагогічного вищого навчального закладу. Звернено увагу на психолого-педагогічні умови розвитку професійної спостережливості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: *професійна спостережливість, майбутні вихователі дошкільних навчальних закладів, психолого-педагогічні умови, професійна підготовка.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зміни державної політики в галузі дошкільної освіти, підвищення вимог до професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів зумовлюють необхідність розвитку комплексу професійно важливих якостей на етапі фахової підготовки до педагогічної діяльності. Серед них особливе значення має спостережливість, яка, виступаючи основою пізнання й розуміння індивідуальної своєрідності дитини, стає запорукою гуманізації та індивідуалізації освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі, визначає успішність, ефективність і результативність педагогічної діяльності. Тому розв'язання проблеми розвитку професійної спостережливості відповідає запитам державної

політики та психолого-педагогічної практики фахової підготовки майбутніх вихователів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема спостережливості людини викликає інтерес у науковців. Вони розглядають означене поняття як здібність (С. Головін, Г. Костюк та ін.), якість особистості (С. Максименко, Д. Ніколенко та ін.), її рису (М. Гамезо, О. Петрова та ін.), складову соціально-перцептивної компетентності фахівців (В. Зазикін, І. Кулькова та ін.). У фокусі нашої уваги знаходяться праці, в яких спостережливість визначається професійно важливою якістю для представників різних спеціальностей: держслужбовців (Ю. Терещенко, Д. Ніколенко та ін.), юристів (І. Абакумова, О. Столяренко та ін.), психологів (Л. Регуш, В. Ковальов, В. Кузьменко та ін.), учителів (Г. Кислова, Л. Колодіна, В. Лежніна, Т. Мандрикіна, О. Телесева та ін.) тощо. Зокрема в процесі вивчення спостережливості майбутніх учителів виявлено: психологічні особливості її формування (Г. Кислова), вплив спостережливості на ефективність педагогічної взаємодії (Л. Колодіна), взаємозв'язок між проявом цієї якості та точністю емпіричних прогнозів (В. Лежніна), педагогічні особливості формування спостережливості в процесі спілкування (Т. Мандрикіна), ефективність використання тренінгових вправ для її розвитку (О. Телесева).

На важливість і необхідність розвитку професійної спостережливості у вихователів дошкільних навчальних закладів як у процесі педагогічної діяльності, так і під час фахової підготовки та перепідготовки вказують А. Домбро, О. Кононко, В. Кузьменко, Є. Панько, Т. Піроженко, М. Фосет та інші. Проте, незважаючи на прояв інтересу науковців до проблеми спостережливості, у психолого-педагогічній літературі відсутні фундаментальні дослідження розвитку професійної спостережливості вихователів дошкільних навчальних закладів. Зокрема, майже не вивченим є питання щодо її сутності та значення для педагогічної діяльності, не визначено наскільки сучасна система фахової підготовки студентів напряму 6.010101

«Дошкільна освіта» сприяє розвитку професійної спостережливості.

Постановка завдання. Розкрити сутність і значення професійної спостережливості вихователів дошкільних навчальних закладів, а також визначити динаміку її розвитку в процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів розпочнемо з того, що розкриємо сутність, структуру та значення професійної спостережливості вихователів дошкільних навчальних закладів.

У своєму дослідженні під професійною спостережливістю розуміємо професійно важливу якість вихователів, сутність якої полягає у фіксації та інтерпретації суттєвих, характерних і навіть малопомітних зовнішніх проявів індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу дошкільного навчального закладу (дітей, батьків, педагогів). Так, спостережливий вихователь здатний своєчасно й чітко діагностувати тривалу й стійку психічну реальність і проникати в суть загальної ситуації існування дитини як особистості, знаходити пояснення, причину її поведінки тощо.

Професійна спостережливість вихователів дошкільних навчальних закладів підпорядкована та спрямована на успішне й результативне здійснення педагогічної діяльності та творчу самореалізацію, що передбачає вирішення основного завдання дошкільної освіти – розвиток та проектування особистості дитини. Це знаходить практичну реалізацію в тому, що спостережливий вихователь здатний до:

1) організації та здійснення навчально-виховної роботи, яка сприяє формуванню цілісної, гармонійної та різнобічно розвиненої особистості дитини дошкільного віку;

2) пізнання та розуміння внутрішнього світу дитини, її рис характеру й звичок, схильностей і здібностей, потреб та інтересів, почуттів і переживань, пошуків і роздумів, що є підґрунтям для виявлення тенденцій розвитку дошкільника та

прогнозування індивідуальних варіантів становлення її особистості;

3) розуміння причин поведінки дитини, її цілей, думок, намірів у певній ситуації життєдіяльності, відокремивши істотне від неістотного, головне від другорядного, розкривши психологічні зв'язки між цими проявами;

4) побудови та здійснення особистісно орієнтованого та індивідуально-диференційованого освітнього процесу, визначення ефективності методів і прийомів, створення розвивального середовища, внесення ситуативних і стратегічних змін у педагогічну діяльність для активізації внутрішніх ресурсів дитини;

5) виявлення особливостей розвитку не тільки окремого дошкільника, а й дитячого колективу (взаємодія між дітьми, їхні взаємостосунки, соціальний статус тощо);

6) визначення наявної моделі сімейних взаємостосунків, стилю сімейного виховання, сформованості прихильності дитини до батьків, типу ставлення до них тощо;

7) встановлення ефективності впливу методів і прийомів роботи з батьками та надання їм можливості відчути розуміння, інтерес, допомогу, що слугує фундаментом для побудови ефективної співпраці з родиною;

8) створення передумов для пошуку власного індивідуального творчого шляху самореалізації у професійній діяльності, упровадженні власної методологічної позиції в педагогічний процес, обґрунтування її доцільності й оптимальності.

Перелік завдань, вирішення яких залежить від особливостей прояву професійної спостережливості вихователів, можна продовжувати, але ми вважаємо, що навели основні вектори її значення для педагогічної діяльності: розвиток особистості дитини, співпраця з родиною та професійний саморозвиток і самореалізація.

Відповідно до цього визначаємо наступні функції професійної спостережливості:

– дослідницька функція забезпечує можливість збору, аналізу, систематизації та класифікації суттєво важливої інформації щодо індивідуально-психологічних особливостей дошкільників (тип темпераменту, психоемоційний стан, самооцінка, особистісні якості, уподобання та інтереси тощо);

– організаторська функція спостережливості реалізується через оптимальну організацію різних видів діяльності дітей, враховуючи їхні вікові та індивідуальні особливості;

– стимулювальна: на основі отриманої інформації щодо індивідуальної своєрідності дитини вихователі здатні створювати та забезпечувати сприятливі умови для її гармонійного розвитку (психічного, фізичного, соціального тощо), що вимагає постійного самовдосконалення від педагога;

– прогностична: спостережливість вихователів є основою для передбачення розвитку дитини, а також результатів і наслідків власної професійної діяльності;

– контрольна функція полягає у вивченні своїх вихованців у контексті освітньої роботи з ними, тобто визначенні індивідуальних особливостей розвитку дитини в тісному зв'язку з організацією та забезпечення педагогічного процесу, зокрема причин, що перешкоджають досягненню бажаного рівня розвитку рис і якостей особистості та факторів, які сприяють успішному досягненню цілей тощо;

– регулювальна (або коригувальна) функція спостережливості передбачає швидке виявлення розбіжностей між завданнями дошкільної освіти та станом їх розв'язання, що забезпечує оптимальне виправлення ситуації.

Розвиток професійної спостережливості вихователів дошкільних навчальних закладів – це динамічний і складний процес, який зазнає постійних змін. Саме період фахової майбутніх вихователів у вищій школі є, на нашу думку, сприятливим для розвитку спостережливості. Це той період, коли за умови забезпечення в практиці освітньої діяльності сприятливих умов закладається фундамент, на основі якого під час безпосередньої педагогічної діяльності буде вдосконалюватися професійна спостережливість, набуваючи

індивідуального забарвлення. Тому нам видається важливим вивчення динаміки її розвитку в майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки. Для цього необхідно виявити структуру, критерії та показники розвитку досліджуваної якості.

Аналіз та узагальнення позицій учених (Л. Регуш, Г. Кислова, В. Ковальов, Д. Ніколенко, М. Шерін та ін.) щодо структури спостережливості представників різних професій і врахування авторського розуміння її сутності дозволяють визначити компоненти професійної спостережливості майбутніх вихователів: мотиваційно-цільовий, когнітивний та операційний. Відповідно до зазначених компонентів критеріями її розвитку є:

1) наявність спонукальних мотивів і цілей прояву спостережливості як професійно важливої якості (показники: професійні мотиви та цілі її прояву; усвідомлення необхідності прояву досліджуваної якості для педагогічної діяльності й творчої самореалізації; домінування професійного інтересу й настанови на пізнання та розуміння індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу дошкільного навчального закладу);

2) розвиненість пізнавальних психічних процесів, що становлять основу спостережливості (показники: обсяг сприймання; сприйнятливність; концентрація, стійкість, розподіл уваги; здатність до порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування та узагальнення; обсяг образної та довготривалої пам'яті);

3) сформованість способів дій (показники: визначення необхідних і достатніх зовнішніх проявів індивідуальних особливостей особистості; їх диференціація, порівняння та адекватна інтерпретація).

Відповідно до означених критеріїв і показників розвитку професійної спостережливості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів нами визначено комплекс психодіагностичних методик її вивчення: «Коректурна проба» (Б. Бурдон, модиф. В. Анфімова), «Вимір обсягу сприймання», «Метод виключення», «Складна аналогія», «Порівняння

понять», «Виділення суттєвих ознак» (А. Маленов), «Пам'ять на образи» і «Довготривала пам'ять» (Л. Столяренко), опитувальник «Соціоперцептивна спостережливність» (М. Кілошенко), субтест «Групи експресій» (Дж. Гілфорд і М. Саллівен, модиф. О. Михайлової), «Діагностика рівня розвитку здібностей адекватної інтерпретації невербальної поведінки» (В. Лабунська) й авторський опитувальник «Значення спостережливості для діяльності вихователів дошкільних навчальних закладів».

У дослідженні взяли участь 234 студента III і IV років навчання напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» (III рік навчання – 92 студенти, IV рік – 142 студенти). Зі студентської аудиторії були обрані саме майбутні вихователі III і IV років навчання, тому що в означений період можна достатньо адекватно визначити особливості прояву саме професійної спостережливості. Це пояснюється значними змінами в розвитку професійно важливих якостей (зокрема спостережливості), що зумовлено наявністю достатньої кількості професійних знань і досвіду практичної діяльності.

Узагальнено результати емпіричного вивчення динаміки розвитку професійної спостережливості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів подано в табл. 1.

Представлені в табл. 1 результати дослідження професійної спостережливості майбутніх вихователів указують на відсутність суттєвих розбіжностей між емпіричними даними III і IV років навчання. Виняток становлять показники сформованості у студентів спонукальних мотивів і цілей прояву професійної спостережливості, що лише дещо знижуються.

Оскільки в студентів III і IV років навчання у виші виявлено майже однакову тенденцію в розвитку професійної спостережливості, спинимося більш детально на інтерпретації отриманих результатів за загальним показником відповідно до її сутнісних складових. Так, за результатами вивчення мотиваційно-цільового компонента професійної спостережливості за критерієм «наявність спонукальних мотивів і цілей її прояву» встановлено, що високий рівень його розвитку

мають 7,27% майбутніх вихователів, необхідний – 29,06%, критичний – 53,42%, неприпустимий – 10,25%.

Таблиця 1

**Динаміка розвитку професійної спостережливості
майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів
III і IV років навчання**

№	Структурні компоненти	Рівні розвитку	III рік навчання (n = 92)		IV рік навчання (n = 142)		Загальний показник (n = 234)	
			Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
1	Мотиваційно-цільовий	Високий	8	8,69	9	6,34	17	7,27
		Необхідний	30	32,62	38	26,76	68	29,06
		Критичний	46	50,00	79	55,63	125	53,42
		Неприпустимий	8	8,69	16	11,27	24	10,25
2	Когнітивний	Високий	3	3,26	5	3,52	8	3,42
		Необхідний	44	47,83	69	48,59	113	48,29
		Критичний	37	40,22	57	40,14	94	40,17
		Неприпустимий	8	8,69	11	7,75	19	8,12
3	Операційний	Високий	8	8,69	13	9,15	21	8,97
		Необхідний	23	25,00	30	21,13	53	22,65
		Критичний	45	48,92	74	52,11	119	50,85
		Неприпустимий	16	17,39	25	17,61	41	17,53

Отримані результати дозволяють констатувати, що для переважної більшості досліджуваних характерним є домінування зовнішніх мотивів і формальних цілей прояву спостережливості. Відзначається недостатня сформованість настанови на пізнання та розуміння індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу дошкільного навчального закладу. Студенти не виявляють стійкого професійного інтересу до фіксації та інтерпретації зовнішніх проявів індивідуальних особливостей дитини (особливо батьків і педагогів). Також спостерігається поверховість в усвідомленні значення спостережливості для педагогічної діяльності. Виявлені особливості мотиваційно-цільового компонента спостережливості свідчать про недостатню вмотивованість і спрямованість студентів до її актуалізації з метою пізнання та розуміння індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку.

Результати дослідження когнітивного компоненту професійної спостережливості за критерієм «розвиненість пізнавальних психічних процесів» показали, що високий рівень його розвитку характерний для 3,42% майбутніх вихователів, необхідний – 48,29%, критичний – 40,17%, неприпустимий – 8,12%. Це свідчить про те, що більшість студентів мають достатні показники розвитку обсягу сприймання та сприйнятливості; концентрації, стійкості, розподілу уваги; образної та довготривалої пам'яті; аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування й узагальнення. Зазначені особливості розвитку когнітивного компонента спостережливості вказують на наявність потенційної можливості її прояву майбутніми вихователями.

За результатами вивчення операційного компонента професійної спостережливості (критерій – сформованість способів дій) встановлено, що високий рівень його розвитку мають лише 8,97% досліджуваних, необхідний – 22,65%, критичний – 50,85%, неприпустимий – 17,53%. Отримані результати дозволяють констатувати, що переважна більшість студентів здатна визначити суттєві та характерні зовнішні прояви індивідуальних особливостей особистості. Проте при їх

порівнянні, диференціації та поясненні студенти допускають значну кількість помилок. Тому їм достатньо складно за зовнішніми проявами розкрити індивідуальні особливості дітей.

Порівняльний аналіз показників структурних компонентів професійної спостережливості майбутніх вихователів за встановленими критеріями дає можливість констатувати, що найвищі показники одержано за результатами дослідження когнітивного, а найнижчі – операційного компонента. Наведені емпіричні дані засвідчують, що студенти здатні на достатньому рівні активізувати пізнавальні психічні процеси, які є основою професійної спостережливості. Але домінування в майбутніх вихователів зовнішніх, формальних мотивів і цілей її прояву призводить до недостатнього оволодіння ними способами дій, що необхідні для фіксації та адекватної інтерпретації суттєвих, характерних і, особливо, малопомітних зовнішніх проявів індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу дошкільного навчального закладу.

На основі узагальнення показників емпіричного дослідження структурних компонентів професійної спостережливості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів III і IV років навчання у виші визначено рівні її розвитку. Так, високий рівень властивий лише 8,97% студентів. У них виявлено домінування професійних мотивів і цілей прояву спостережливості. Характерним є високий рівень розвитку пізнавальних психічних процесів, що становлять її основу. Спостерігається сформованість здатності точно визначати зовнішні прояви особистості, встановлювати між ними взаємозв'язки та адекватно інтерпретувати. Зазначені особливості дозволяють майбутнім вихователям розуміти суттєві, характерні й малопомітні прояви індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу дошкільного навчального закладу.

Необхідний рівень розвитку професійної спостережливості констатовано у 28,63% досліджуваних. Для них характерними є такі особливості прояву досліджуваної якості: домінування пізнавальних мотивів і цілей прояву спостережливості;

достатній рівень розвитку пізнавальних психічних процесів, що становлять її основу; нераціональна послідовність фіксації та інтерпретації зовнішніх проявів особистості, що призводить до незначних помилок у розумінні її індивідуальних особливостей. Це дає змогу студентам визначати та аналізувати суттєві та характерні зовнішні прояви суб'єктів освітнього процесу дошкільного навчального закладу, але ускладнює можливість фіксації малопомітних змін їхнього психічного стану, поведінки тощо.

Критичний рівень розвитку спостережливості виявлено у 53,43% майбутніх вихователів. Це свідчить, що для більшості студентів характерним є домінування зовнішніх, формальних мотивів і цілей прояву досліджуваної якості. Спостерігається достатній рівень розвитку пізнавальних психічних процесів, що забезпечують можливість прояву спостережливості, але їхня організація значною мірою залежить від зовнішніх обставин. Студенти можуть визначити індивідуальні особливості особистості, але допускають суттєві помилки у встановленні взаємозв'язку між різними зовнішніми проявами, що зумовлено недостатньою сформованістю здатності до їх порівняння та диференціації. Тому майбутні вихователі відчувають певні труднощі не тільки під час фіксації малопомітних проявів індивідуальних особливостей дітей, а й у розумінні характерних і суттєвих особливостей їхнього розвитку.

Неприпустимий рівень розвитку професійної спостережливості притаманний 8,97% студентів. Для них характерними є такі особливості: відсутність спонукальних мотивів і цілей прояву досліджуваної якості; недостатній рівень розвитку пізнавальних психічних процесів, що становлять її основу, необхідність їхньої зовнішньої активізації та контролю; схильність фіксувати лише окремі, найбільш яскраві зовнішні прояви індивідуальних особливостей особистості та поверхово їх аналізувати, непослідовне та неусвідомлене виконання необхідних дій та операцій. Тому майбутні фахівці майже не помічають і, відповідно, не розуміють навіть суттєвих і

характерних зовнішніх проявів індивідуальних особливостей дітей.

Отже, результати проведеного дослідження дозволяють стверджувати, що виявлені психологічні особливості професійної спостережливості не відповідають тим вимогам, які висуваються до особистості майбутнього вихователя. Така ситуація є типовою для студентів як III, так і IV років навчання у виші. Вважаємо, що отримані результати свідчать про відсутність цілеспрямованого розв'язання проблеми розвитку професійної спостережливості у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, яка здебільшого зосереджується на засвоєнні професійно важливих знань, умінь і навичок; носить яскраво виражений прагматичний, утилітарний характер прийняття суспільних вимог і норм для їх репродуктивного відтворення у педагогічній діяльності. У такому випадку розвиток професійної спостережливості майбутніх фахівців є скоріше побічним і випадковим результатом, що в подальшому може призвести до труднощів у безпосередній педагогічній діяльності.

Припускаємо, що оптимізація розвитку професійної спостережливості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки можлива шляхом впровадження та забезпечення сприятливих психолого-педагогічних умов, спрямованих на розкриття потенційних можливостей студентів, визнання пріоритету індивідуальності та самоцінності майбутніх фахівців, встановлення постійного зворотного зв'язку між студентами та викладачами. До таких умов відносимо: змістовно збагачене освітнє середовище через спрямованість змісту навчальних дисциплін і виробничих практик на розвиток спостережливості, використання для цього різних методів і форм організації навчання; сформованість у студентів професійних мотивів фахової підготовки і професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій, адекватних і глибоких уявлень щодо сутності спостережливості як професійно важливої якості, а також розвиненість у майбутніх

вихователів її адекватної самооцінки, здатності до рефлексії та емпатії.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Спостережливість є професійно важливою якістю майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, сутність якої полягає у фіксації та інтерпретації суттєвих, характерних і навіть малопомітних зовнішніх проявів індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу дошкільного навчального закладу (дітей, батьків, педагогів). Професійна спостережливість виступає основою пізнання й розуміння індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього процесу дошкільного навчального закладу, а також визначає успішність і результативність виконання низки професійних функцій у процесі педагогічної діяльності (дослідницької, організаторської, стимулювальної, прогностичної, контрольної, регулювальної та коригувальної). Виявлено відсутність позитивної динаміки та, водночас, недостатній рівень розвитку професійної спостережливості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки. Причину цього вбачаємо в неналежній увазі до професійно-особистісного розвитку студентів, а також у відсутності розуміння ролі та значення цієї складової психологічної готовності для ефективності педагогічної діяльності в майбутньому.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в обґрунтуванні, розробці та апробації ефективності програми розвитку професійної спостережливості майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки.

Список використаних джерел

1. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии : [учеб. пособ. для студ. вузов, обучающихся по направлению и специальности «Психология»] / [В. Д. Балин, В. К. Гайда, В. К. Гербачевский и др.]; [под ред. А. А. Крылова, С. А. Маничева]. – [2-е изд., доп. и перераб.] – СПб. [и др.] : Питер, 2004. – 559 с. – (Практикум по психологии).

2. Психологія праці та професійної підготовки особистості : [навч. посіб.] / Г. О. Балл [та ін.] ; [ред. П. С. Перепелиця, В. В. Рибалка] ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології професійної освіти. – Хмельницький : Універ, 2001. – 330 с.

3. Регуш Л. А. Практикум по наблюдению и наблюдательности : [учеб. пособ. для студ. вузов, обучающихся по направлению 050700 «Педагогика»] / Людмила Александровна Регуш. – [2-е изд., испр. и доп.] – СПб. [и др.] : ПИТЕР, 2008. – 208 с. : ил. – (Практикум по психологии).

4. Цибуляк Н. Ю. Психологічні детермінанти спостережливості як професійно важливої якості майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу / Н. Ю. Цибуляк // Вісник Інституту розвитку дитини : [зб. наук. пр.] / [гол. ред. В. П. Андрущенко]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 18. – С. 166-171. – (Серія «Філософія, педагогіка, психологія»).

5. Billman J. Observation and participation in early childhood settings : [a practicum guide] / Jean B. Billman, Janice A. Sherman. – Allyn and Bacon, 2003. – 304 p.

Н.Ю. Цибуляк

ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАБЛЮДАТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье раскрыта сущность и значение профессиональной наблюдательности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений для педагогической деятельности. Представлены результаты изучения уровня развития профессиональной наблюдательности студентов III и IV курсов педагогического вуза. Обращается внимание на психолого-педагогические условия развития профессиональной наблюдательности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: *профессиональная наблюдательность, будущие воспитатели дошкольных учебных заведений, психолого-педагогические условия, профессиональная подготовка.*

N. Tsybulyak

**THE DYNAMICS OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL
OBSERVATION AT FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL
EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS**

In the article have been made the analysis the content of the notion observation as a professionally important quality of future educators of preschool educational establishments; components (motivational-purpose, cognitive, operational), criteria (inducements and purposes of manifestation the observation, sophistication of cognitive process, formation of action methods) of the development of research quality have been defined.

The empirical research describes the dynamics of development of professional observation at future educators of preschool educational establishments at the III and IV courses learning at the university. Was revealed that the psychological characteristic of professional observation does not correspond to the requirements to personality future educator. It is suggested that the development of professional observation of future specialists is random result, which subsequently could lead to difficulties in the pedagogical activity.

Attention is paid to the psychological and pedagogical favorable conditions of development of professional observation at future educators of preschool educational establishments in the process of professional training: orientation of the content of disciplines and industrial practices on the development of observation; using for it different methods and forms of organization of the teaching process; forming at future educators professional motives and professional and value orientations, adequate and deep idea about the essence of observation and also development of adequate self-estimation of observation as a professional important quality, ability to reflection and empathy.

Key words: *professionally observation, psychological and pedagogical conditions, educator of preschool educational establishment, professional training.*

Надійшла до редакції 16.02.2015 р.